

Kaukopalvelun todellisuus tilastojen valossa – Kuoleeko kaukopalvelu?

Valtakunnalliset kaukopalvelupäivät, Turku 11.5.2010

Markku Laitinen

Kansalliskirjasto

[markku.laitinen \(at\) helsinki.fi](mailto:markku.laitinen@helsinki.fi)

<http://www.helsinki.fi/~malaitin/>

<http://twitter.com/#!/markkualaitinen>

Mikä on kaukolaina?

Table 1 — Forms of lending and delivery services

Transmission format	Supplier		
	Library		Document supplier
	Recipient		
	User	Other library	User (via library)
Original	Loan	ILL	EDS
Print copy	Loan	ILL	EDS
Electronic	EDD	EDD	EDS

ILL: Interlibrary lending.
EDD: Electronic document delivery (mediated).
EDS: External document supply.

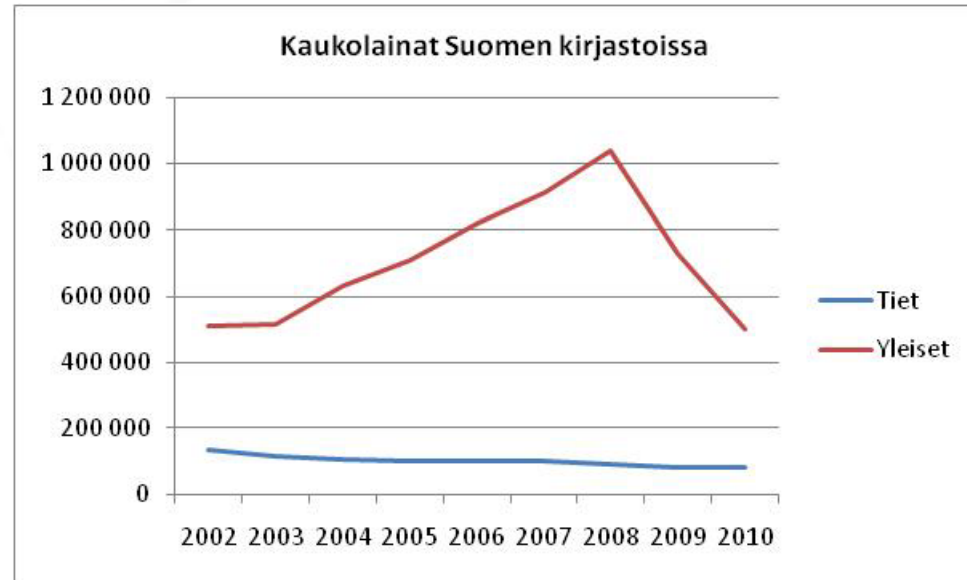
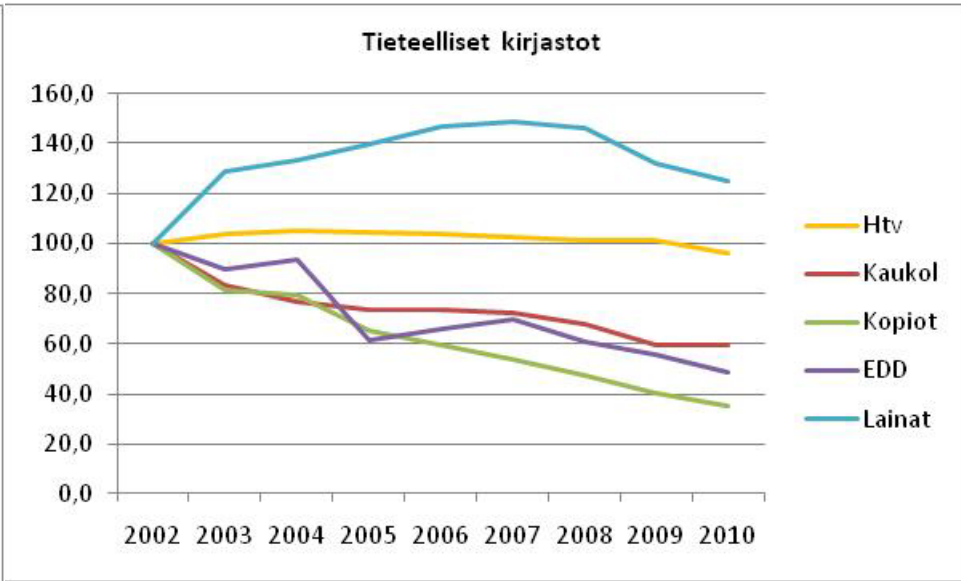
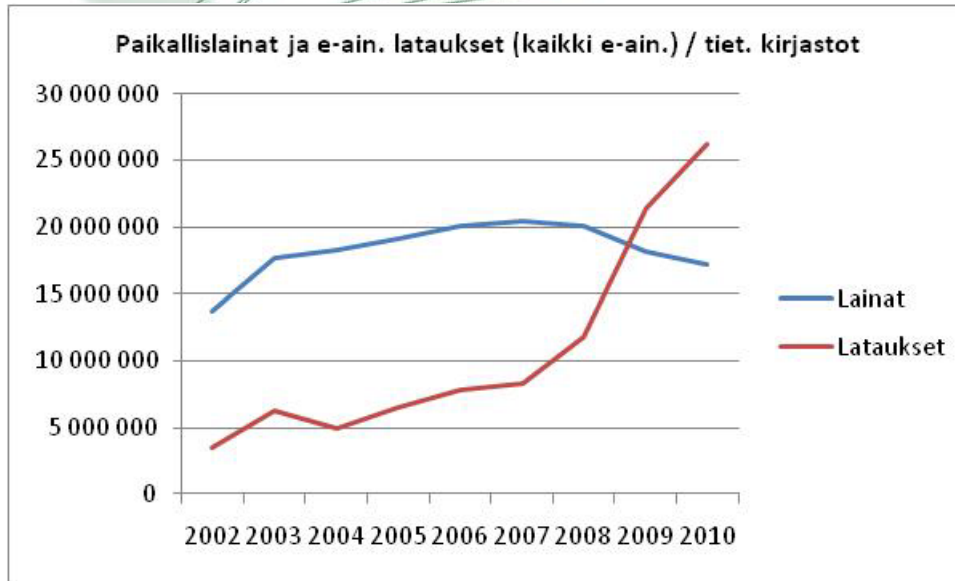
ISO 2789:2006(E); 3.3.5

Mikä on kaukolaina?

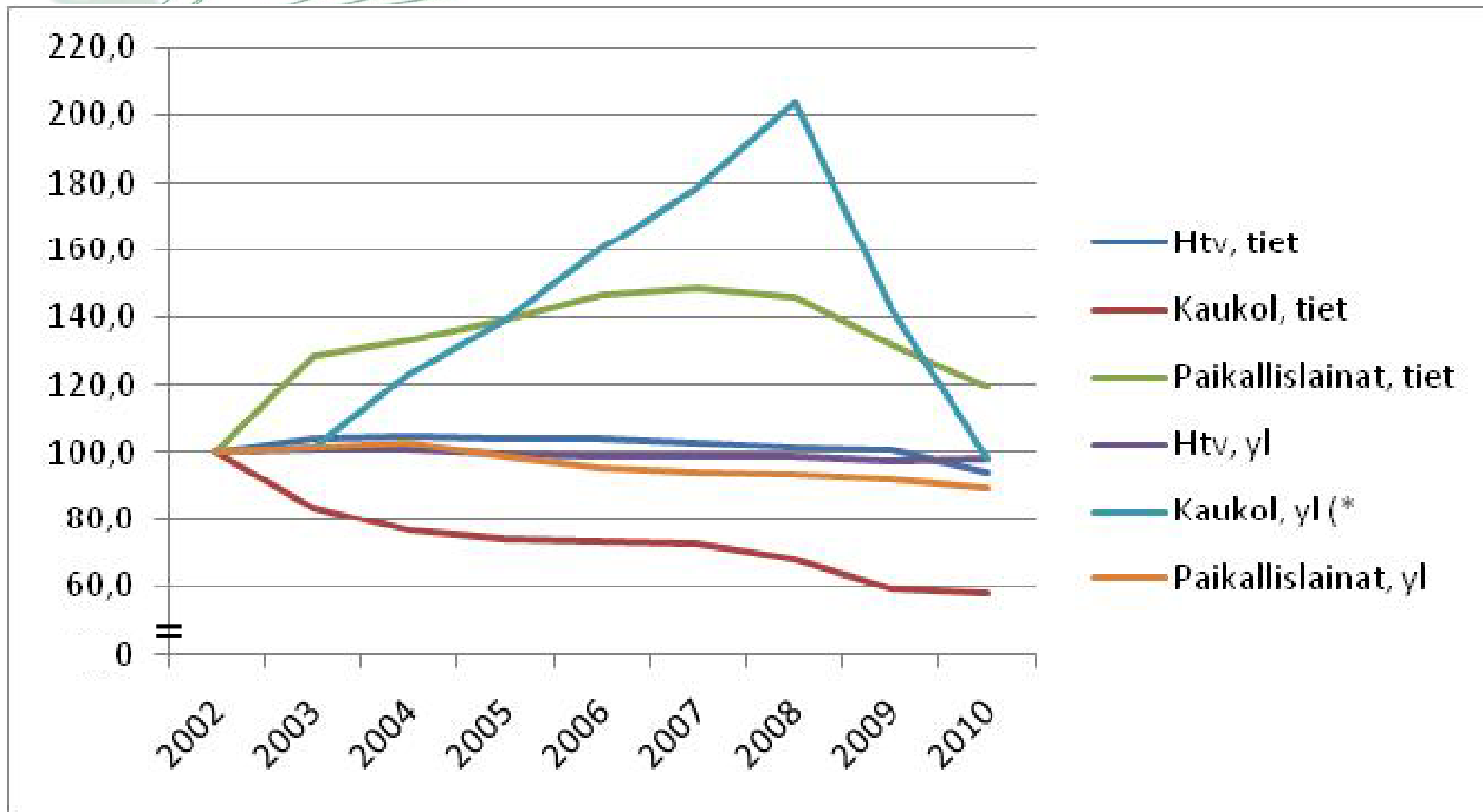
- Kaukolaina (ISO 2789:2006(E); 3.3.11)
  - Laina tai jäljenne, jonka kirjasto antaa eri kehysorganisaatioon kuuluvalle kirjastolle [tai arkistolle (SFS-ISO 5127:2004;5.4.04)]
  - HUOM. 1 Aineiston välittäminen elektronisesti tilastoidaan elektroniseen dokumenttien välitykseen.
  - HUOM. 2 Lainaus- ja välityspalvelutyypit on esitetty taulukossa 1
  - (→ UB-lainojen voidaan tulkita kuuluvan kaukolainoihin)
- Elektroninen dokumenttien välitys
  - Dokumentin tai sen osan elektronista siirtämistä kirjaston kokoelmista käyttäjälle suoraan tai toisen kirjaston välityksellä mikäli laina-aikaa ei ole rajoitettu (ISO 2789:2006(E);3.3.14/Note 4).
- Kirjaston ulkopuolisten dokumenttien toimitus (ISO 2789:2006(E);3.3.7)
  - Toiminta, jossa kirjaston ulkopuolinen toimittaja hankkii asiakkaalle dokumentin tai sen osan kirjastonkokoelmien ulkopuolelta (ei kaukopalvelun kautta) siten, että kirjasto on mukana välitys-toiminnassa ja / tai maksussa
  - HUOM. 1 Sillä ei ole merkitystä, maksetaanko kustakin dokumentin katsomiskerrasta erikseen vai onko jokin määrä katsomiskertoja maksettu ennalta

Poistuva palveluko?

- Panostus
  - Henkilötyvuodet vs. lainat (saadut+annetut+kopiot)
- Volyymi
  - Lainat: saadut / annetut
  - Kopiopalvelu
  - Miten vaikuttaa e-aineistojen lisääntyminen?
- Kirjaston hyvyyden mitta?
  - Kirjaston ulkoisen vaikuttavuuden mitta?
  - Antava vai saava kirjasto?
    - Välittääkö asiakas?
      - PA Consulting Groupin jakelustrategiaselvitys: varaston sijaintipaikka asiakkaan tärkeyslistalla 14/15
      - vrt. teollisuuden tarviketoimitukset JOT-periaatteella

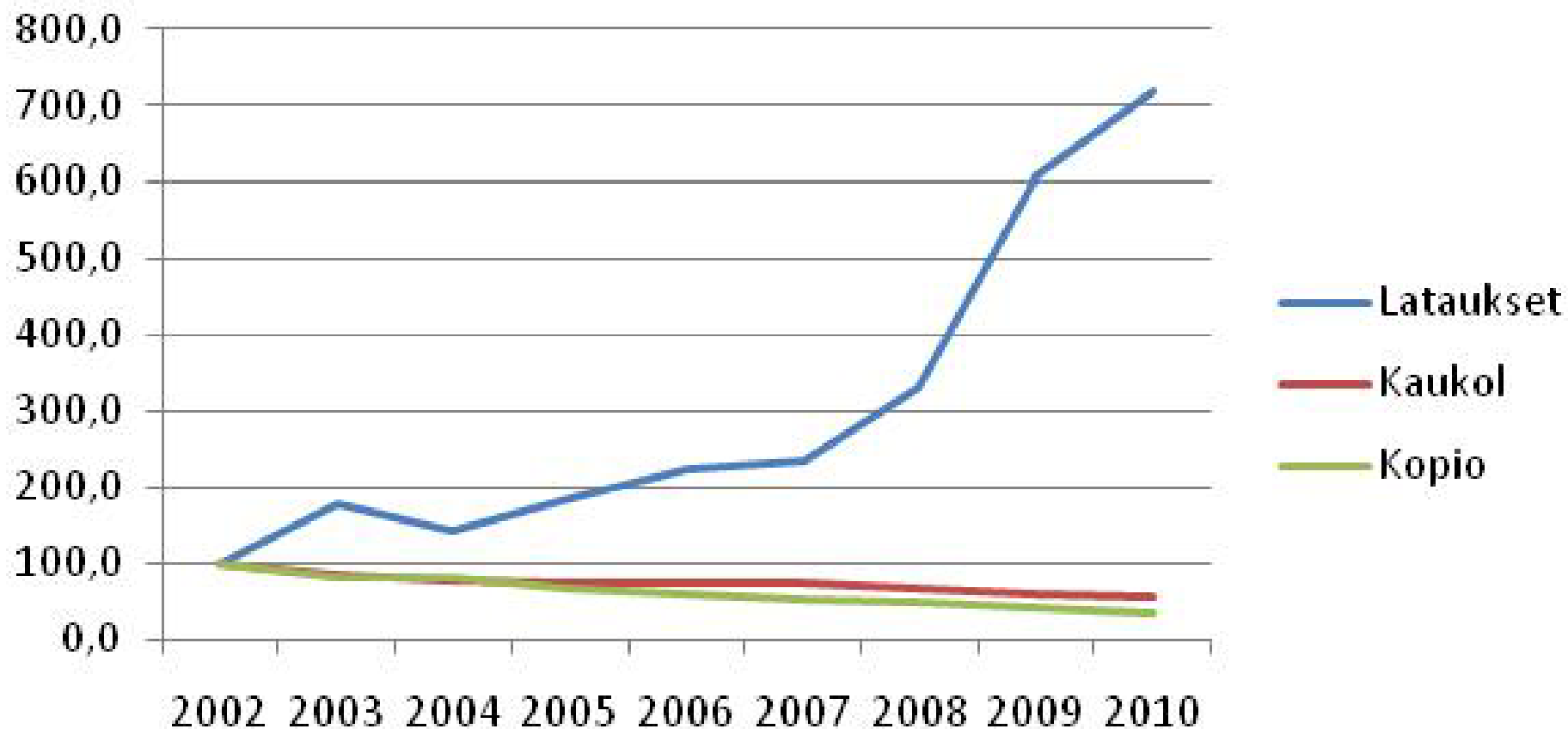

Yleisten kirjastojen käyrän kääntyminen laskuun johtuu siitä, että seudullisen kirjastoyhteistyön sisällä kaukolainojen tilastointi on muuttunut siten, että kimppekirjastojen lainoja ei enää tilastoida kaukolainoina.

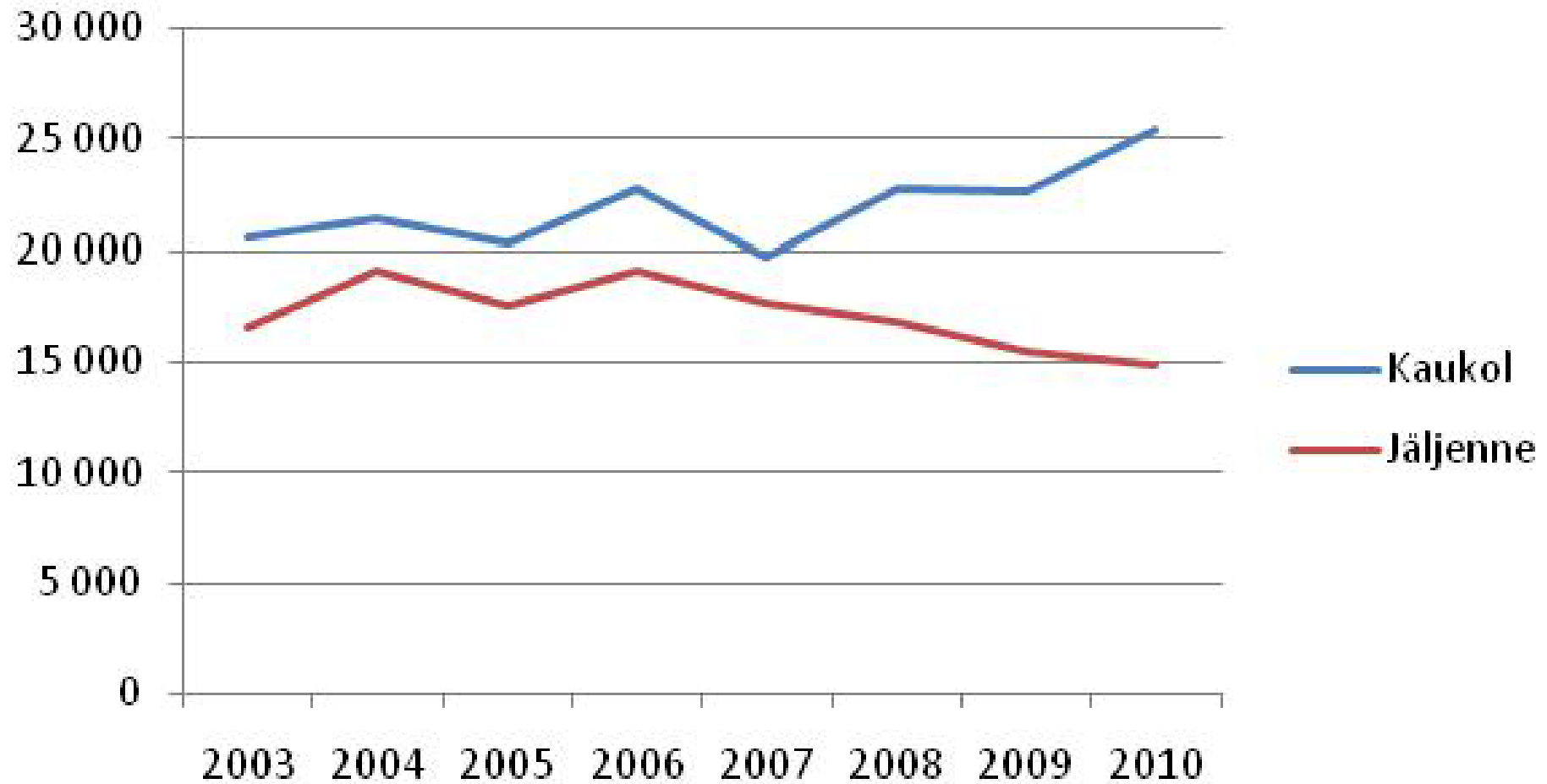

*) Käyrän kääntyminen laskuun johtuu siitä, että seudullisen kirjastoyhteistyön sisällä kaukolainojen tilastointi on muuttunut siten, että kimppakirjastojen lainoja ei enää tilastoida kaukolainoina

Kaukopalvelu vs. e-aineistojen lataukset tieteellisissä kirjastoissa (2002=100)

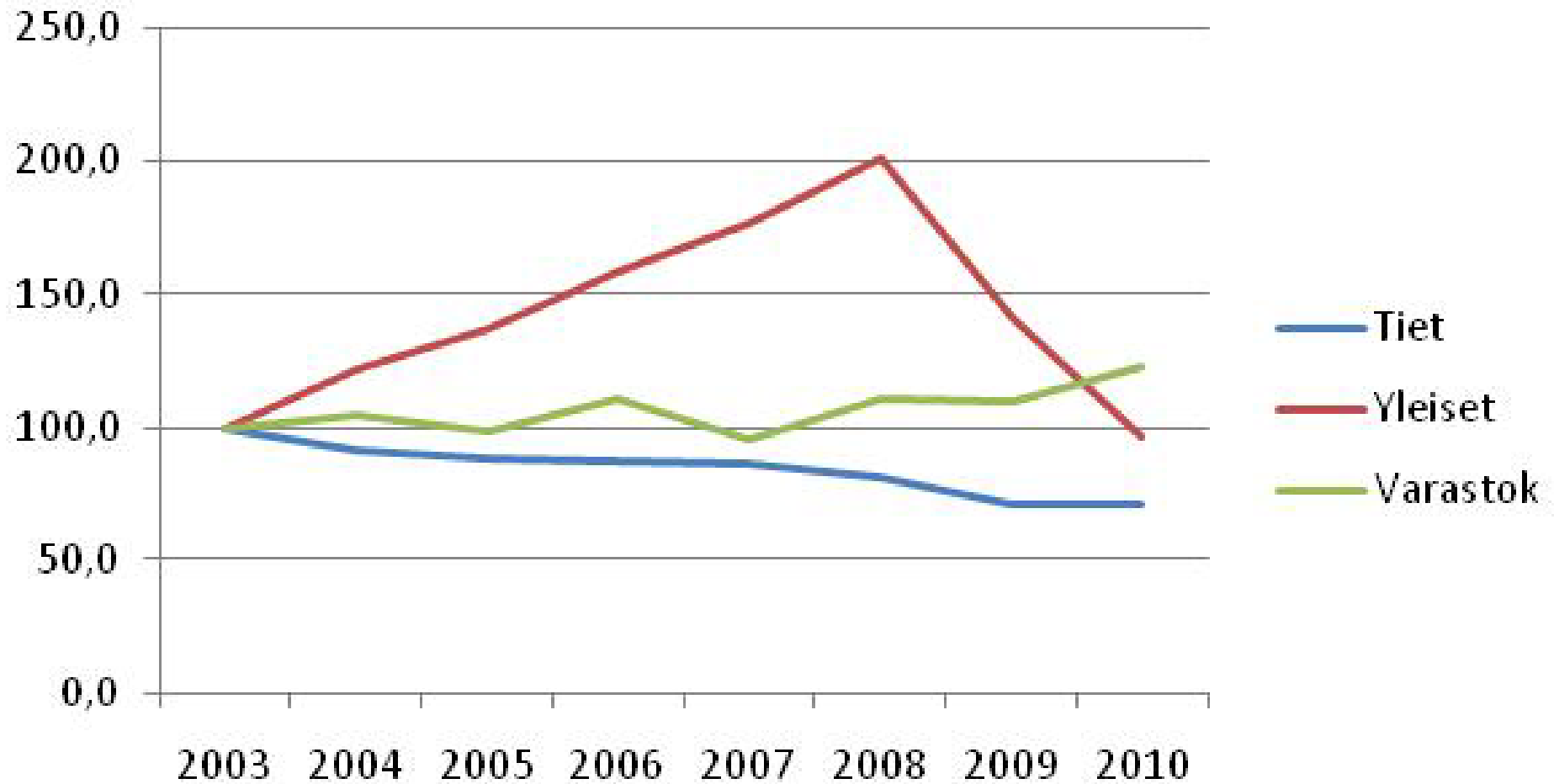

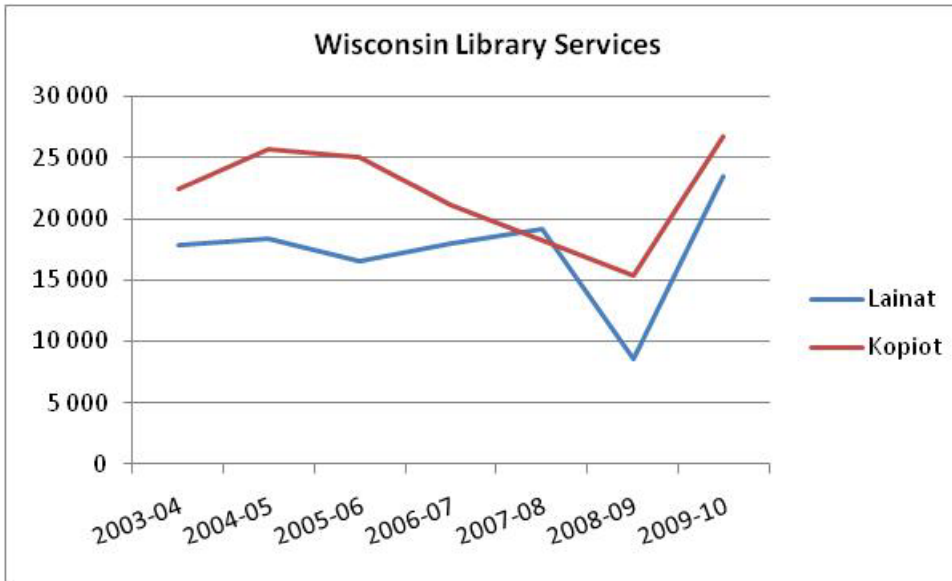
Varastokirjaston kaukopalvelun kehitys

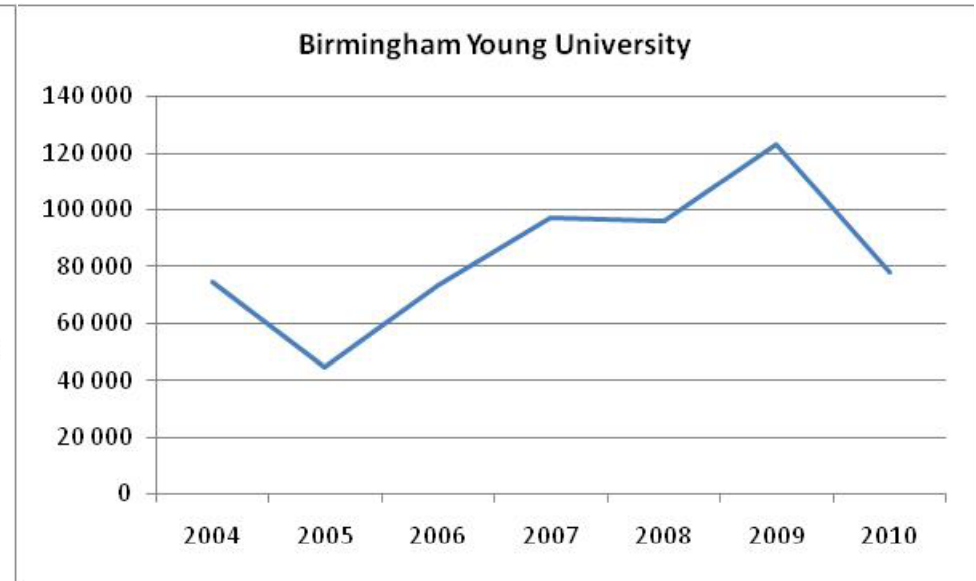

Kaukolainauksen kehitys (2003=100)

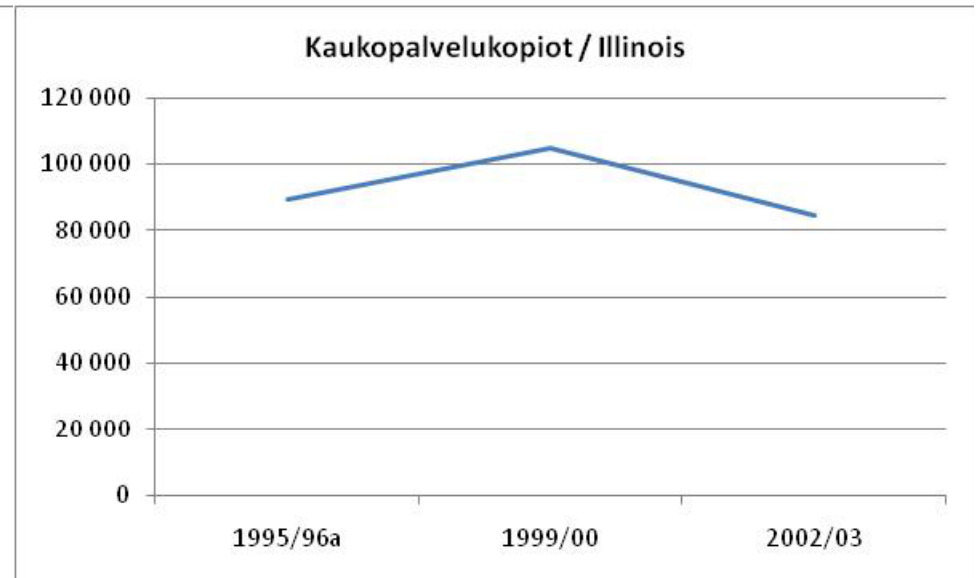
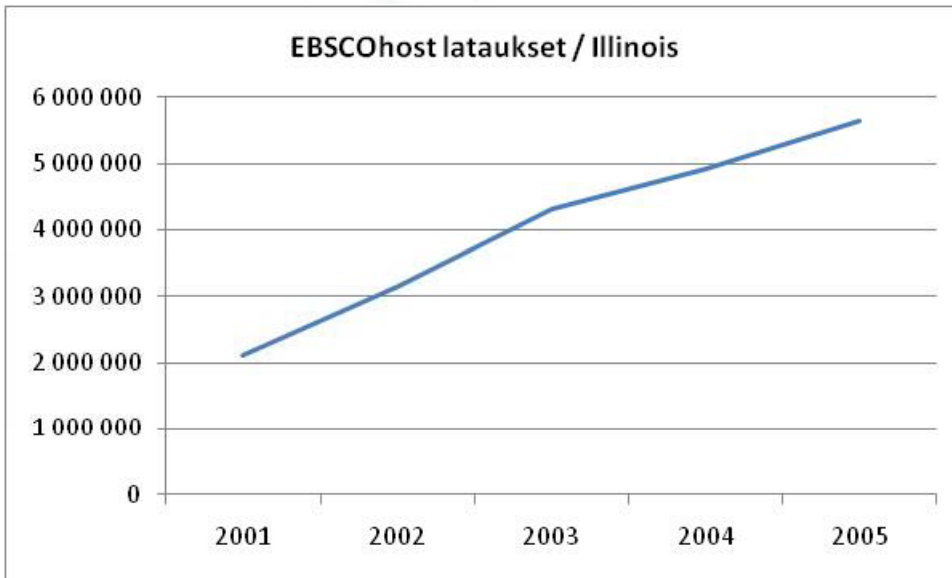

www.wils.wisc.edu/ill/stats/

www.byu.edu/webapp/home/

a) vain 11 kk

Wiley & Chrzastowski Libr. Coll. Acq. & Tech. Serv. 29 (2005) 364–381

Kaukopalvelun ”kilpailijat”? - Asiakkaitten omien verkostojen merkitys?

- Kollegaverkosto
- Facebook
- Sähköposti
- Livejournal
- Googledocs
- Jne, jne.....

Tulevaisuus – jos ei se kuolekaan?

- ”Sielunvaellusta”... ”Sama palvelu” säilyy, mutta muuttaa muotoaan
  - Asiakkaitten tarpeet tyydytetään uusilla menetelmillä
  - Siirtyminen perinteisestä kaukopalvelusta omaehtoiseen tiedonhankintaan
    - E-aineistojen lataukset ja haut
  - Elektronisten aineistojen välitys (EDD) asiakkaalle lisenssien sallimissa puitteissa
  - Toisaalta asiakaskyselyiden mukaan esim. paksu tenttikirja luetaan vielä ruudulta vain jos painettua ei ole saatavilla^(*)
- Vrt. muutos informaation toimenkuvassa:
  - Informaation tekemät haut tekevät nyt asiakkaat itsepalveluna ja informaation rooli muuttunut pikemminkin tien näyttäjäksi
- Vaikka kaukopalvelun määrä on ”romahtanut”, on kirjastojen htv pysynyt jokseenkin samana → kaukopalvelun henkilökuntaa on vapautunut tuottamaan lisäarvoa asiakkaille muilla tavoin ja aiempaa tehokkaammin

^{*)}Jarmo Saarti: Kokoelmat kotona vai maailmalla? – kirjastojen kokoelmapolitiikan muutos säilyttäjästä saatavuuden varmistajaksi, Signum 1/2011

Thank
You!

